

Kraków, 07.08.2025

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

dr hab. Magdalena Śmieja, prof. UJ

Instytut Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego

Pracownia Psychologii Emocji i Motywacji

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Wizły,

pt. *„Zaburzenie związane z kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi*

i problematyczne korzystanie z pornografii w kontekście więzi społecznych: rola

postrzeganego wsparcia społecznego, stylów przywiązania i stresu

mniejszościowego”

napisanej pod kierunkiem dr. hab. Karola Lewczuka, prof. UKSW.

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Tematem przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej jest związek między kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi (CSBD), problematycznym korzystaniem z pornografii (PPU) a jakością więzi społecznych. Autorka koncentruje się na roli postrzeganego wsparcia społecznego, stylów przywiązania oraz stresu mniejszościowego w kontekście opisywanych trudności. Celem projektu było uzupełnienie luk badawczych w obszarze psychologicznych i społecznych uwarunkowań rozwoju oraz utrzymywania się CSBD i PPU, przy zachowaniu zgodności z kryteriami diagnostycznymi najnowszej klasyfikacji ICD-11. Rozprawa przygotowana została w formie cyklu artykułów naukowych, składającego się z czterech tekstów – trzech empirycznych oraz jednego teoretycznego. Każdy z nich został opublikowany w recenzowanym czasopiśmie z listy JCR, a doktorantka jest

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

pierwszą autorką w trzech z nich, a w czwartym dzieli pierwsze autorstwo z promotorem pracy doktorskiej.

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Rozprawa składa się ze wstępu, w którym przedstawiono kontekst teoretyczny podejmowanego problemu, części prezentującej założenia, metodologię i wyniki czterech badań, dyskusji końcowej oraz omówienia ograniczeń i dalszych kierunków badań. Badania własne przeprowadzone zostały na zróżnicowanych próbach i łącznie objęły ponad 3500 respondentów. We wszystkich badaniach zastosowano standaryzowane narzędzia samoopisowe, analizy regresji oraz modele mediacyjne. Projekt został zrealizowany z zachowaniem wymogów etycznych, w tym prerejestracji i uzyskania odpowiednich zgód komisji etycznych.

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Celem niniejszej recenzji jest ocena przedstawionej rozprawy doktorskiej w kontekście ustawowych wymogów określonych w art. 187 ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce. Praca doktorska powinna zawierać oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, świadczyć o wiedzy teoretycznej doktoranta/doktorantki oraz jego/jej umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy badawczej. Po zapoznaniu się z treścią rozprawy, stwierdzam, że praca mgr Magdaleny Wizły spełnia wymienione kryteria.

Zalety projektu

Na szczególne podkreślenie zasługuje aktualność i znaczenie podejmowanej w rozprawie problematyki. Zaburzenie związane z kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi oraz problematyczne korzystanie z pornografii to zjawiska, które dopiero niedawno zostały ujęte w systemach klasyfikacyjnych i wciąż stanowią przedmiot debat diagnostycznych oraz teoretycznych. Autorka, podejmując ten temat, wpisuje się w jeden z

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

ważniejszych i najbardziej dynamicznie rozwijających się nurtów współczesnej psychologii klinicznej, psychologii bliskich związków i psychologii zdrowia. Co istotne, robi to w sposób ostrożny, ale jednocześnie ambitny – podejmując próbę połączenia wątków klinicznych z analizą zmiennych społecznych, takich jak postrzegane wsparcie, styl przywiązania czy stres mniejszościowy. Tego rodzaju podejście wydaje się bardzo potrzebne, zarówno z punktu widzenia rozwoju wiedzy, jak i praktyki klinicznej.

Niewątpliwym atutem projektu jest to, że wypełnia on trafnie rozpoznaną lukę w dotychczas zgromadzonej wiedzy. Jak wynika z przeglądu literatury przeprowadzonego przez Doktorantkę, wcześniejsze badania nad CSBD i PPU koncentrowały się głównie na zmiennych behawioralnych i indywidualnych, marginalizując znaczenie uwarunkowań społecznych. Magdalena Wizła podejmuje próbę uzupełnienia tego obrazu, wprowadzając do analizy takie czynniki jak jakość relacji interpersonalnych, doświadczanie dyskryminacji oraz funkcjonowanie w bliskich relacjach. Co ważne, uwzględnia przy tym nie tylko ogólną populację, ale również grupy szczególnie narażone – osoby należące do mniejszości seksualnych – co czyni projekt szczególnie cennym z perspektywy wrażliwości społecznej i etycznej.

Bardzo mocną stroną pracy jest rzetelna metodologia. Doktorantka zaplanowała i przeprowadziła cztery starannie przygotowane badania, które cechują się wysoką jakością operacjonalizacji zmiennych oraz zastosowaniem trafnych procedur statystycznych. Próby zostały dobrane w sposób celowy i zróżnicowany – od respondentów rekrutowanych za pomocą mediów społecznościowych, przez próbę reprezentatywną ogólnopolską, aż po osoby nieheteronormatywne. Taka konstrukcja projektu wskazuje na wysoką świadomość metodologiczną Doktorantki oraz na umiejętność planowania

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

badania z uwzględnieniem złożonych uwarunkowań populacyjnych. Na szczególną uwagę zasługuje decyzja o przeprowadzeniu badań zarówno na próbach niereprezentatywnych rekrutowanych online, jak i reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie dorosłych. W kontekście badań nad problematycznymi zachowaniami seksualnymi stanowi to rzadkość i znacząco podnosi wartość uzyskanych danych.

Na uznanie zasługuje sposób operacjonalizacji zmiennych. Doktorantka posługuje się narzędziami zgodnymi z aktualną klasyfikacją diagnostyczną, stosując miary rekomendowane przez międzynarodowe gremia badawcze. W badaniach używane są różne operacjonalizacje tych samych zmiennych, co pozwala na porównanie narzędzi i wykrycie ich specyfiki. Analizy statystyczne zostały dobrane adekwatnie do hipotez i konstrukcji danych – zastosowano modele mediacyjne, kontrolę zmiennych zakłócających oraz analizę moderatorów.

Wszystkie etapy badań zostały przeprowadzone z zachowaniem wysokich standardów etycznych – Autorka uzyskała odpowiednie zgody komisji etycznych, stosowała procedury prerejestracji, a także wykazała się dużą wrażliwością w operowaniu językiem i klasyfikacjami dotyczącymi zachowań seksualnych.

Wysoki poziom badań znajduje odzwierciedlenie w jakości publikacji. Każdy z artykułów składających się na cykl opisany w rozprawie doktorskiej został opublikowany w czasopiśmie z listy JCR. Wśród czasopism, które przyjęły do druku prace Doktorantki, znajdują się *Archives of Sexual Behavior*, *Journal of Sex Research* oraz *Journal of Psychiatric Research* – tytuły o istotnym znaczeniu w dziedzinie psychologii zdrowia i psychopatologii. Taki

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

dorobek publikacyjny nie tylko potwierdza wartość merytoryczną prowadzonych badań, ale także świadczy o umiejętności komunikowania wyników w formacie międzynarodowym, co jest ważną kompetencją naukową.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Nie sposób pominąć także faktu, że rozprawa jest dobrze napisana, klarowna i uporządkowana. Autorka potrafi w sposób jasny i przystępny wprowadzać czytelnika w trudne zagadnienia teoretyczne, tłumaczyć zawłości klasyfikacyjne i terminologiczne, a także syntetyzować dotychczasowy stan wiedzy. Styl pracy jest logiczny i zgodny z konwencją tekstu naukowego.

Wydział Filozoficzny

Ostatnim aspektem zasługującym na uznanie jest potencjał aplikacyjny przedstawionych badań. Choć projekt ma charakter przekrojowy i korelacyjny, wnioski z niego płynące mogą być punktem wyjścia do projektowania oddziaływań profilaktycznych i terapeutycznych – ukierunkowanych na wzmacnianie relacji interpersonalnych, rozwój umiejętności regulacji emocji oraz korygowanie nieadaptacyjnych wzorców przywiązania. Tym samym praca Magdaleny Wizły może mieć znaczenie nie tylko dla rozwoju teorii, ale również dla praktyki psychologicznej i klinicznej.

Instytut Psychologii

Ograniczenia i słabości projektu

Mimo niewątpliwych zalet, rozprawa doktorska przedstawiona do recenzji nie jest jednak wolna od słabości. Przede wszystkim, brakuje w niej spójnego modelu teoretycznego, który porządkowałby zależności pomiędzy wszystkimi analizowanymi zmiennymi. Najlepiej uzasadniona teoretycznie wydaje się relacja między CSBD oraz PPU a pozabezpiecznymi stylami przywiązania, co dobrze ilustruje wprowadzenie do artykułu opublikowanego w *Archives of Sexual Behavior*. Model zaprezentowany w tej publikacji opiera się na solidnych podstawach teoretycznych i jest świetnym punktem wyjścia do

ul. Romana Ingardena 6
30-060 Kraków
tel. 12 663 24 15
www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

weryfikacji empirycznej. Niestety, powiązania między CSBD i PPU a wsparciem społecznym nie są rozwinięte w ramach tak jasno nakreślonego modelu. Choć można zakładać, że wsparcie społeczne sprzyja radzeniu sobie z różnego rodzaju trudnościami psychologicznymi, trudno doszukać się w rozprawie precyzyjnego wyjaśnienia, na czym miałyby polegać specyficzny mechanizm jego działania w kontekście CSBD i PPU. Autorka powołuje się na dotychczasowe badania dokumentujące powiązanie jakości relacji społecznych z zachowaniami seksualnymi, ale większość z tych badań dotyczy młodzieży i rzadko wychodzi poza wykrywanie korelacji. Szkoda, że Doktorantka nie podjęła próby wnikięcia w istotę tej potencjalnej relacji i odszukania jej mechanizmu. Oczywiście, to co było w jej projekcie innowacyjne, czyli porównanie roli różnych relacji społecznych oraz kontrolowanie wpływu płci jest interesującym rozwinięciem dotychczasowych badań. Jeszcze ciekawsze byłoby jednak zaproponowanie i zweryfikowanie modelu opisującego powiązania między problematycznymi zachowaniami seksualnymi a relacjami społecznymi.

Brak modelu teoretycznego na którym byłby oparty cały projekt łączy się z tym, że on sam nie sprawia wrażenia logicznego ciągu badań. Mam wrażenie, że kolejne badania Doktorantki stanowią raczej osobne przybliżenia problemu z różnych perspektyw, niż serię zaplanowanych i wynikających z siebie badań mających na celu systematyczne testowanie jakiejś głównej hipotezy lub znalezienie odpowiedzi na kluczowe pytanie badawcze. Ten brak logicznej ciągłości pomiędzy poszczególnymi badaniami osłabia spójność rozprawy.

Kolejna słabość dotyczy samej formy opisywania rezultatów badań. Wyniki dotyczące relacji wsparcia społecznego z CSBD i PPU są słabe i

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

niesystematyczne – nie składają się na spójny obraz zależności. W wielu fragmentach rozprawy i artykułów Autorka wyraźnie odnosi się do tego faktu, ale czasem porzuca precyzję i ostrożność wypowiedzi na rzecz nieuprawnionych uogólnień. Na przykład na stronie 46 w Podsumowaniu pisze: *„Potwierdzono, że czynniki społeczne – takie jak pozabezpieczne style przywiązania, spostrzegane wsparcie społeczne oraz stres mniejszościowy – odgrywają znaczącą rolę w nasileniu objawów tych zaburzeń.”* Jak pokazują wyniki opisanych w doktoracie badań, wsparcie społeczne nie odgrywa **znaczącej** roli dla natężenia zaburzeń, a o żadnym z wymienionych czynników nie można także powiedzieć, że wiąże się z **nasileniem** objawów. Takie konkluzje zawarte w autoreferacie są zbyt optymistyczne i wykraczają poza to, do czego uprawniają zebrane dane. Dobrze rozumiem potrzebę nadania sensu swoim odkryciom, ważniejsze jednak wydaje mi się zachowanie precyzji i adekwatne odzwierciedlanie rezultatów badań w tonie rozprawy.

Pewne wątpliwości budzi brak analiz porównawczych w obrębie próby osób LGBT+ – zarówno względem osób heteronormatywnych, jak i pomiędzy poszczególnymi podgrupami. Prawdopodobnie ograniczona liczebność tej grupy nie pozwalała na takie analizy, jednak warto to odnotować jako ograniczenie projektu. Interesujące w kontekście grup mniejszościowych byłoby moim zdaniem przyjrzenie się CSBD oraz PPU w grupie mężczyzn wyznających popularne w manosferze ideologie typu „blackpill” lub „redpill”. Czy młodzi mężczyźni identyfikujący się jako incele częściej niż „zwyčajni” single doświadczają problemów związanych z kompulsywnymi zachowaniami seksualnymi? Czy istnieje specyfika rodzaju tych problemów, np. osoby wierzące w „blackpill” częściej problematycznie korzystają z pornografii, a te zgadzające się z teorią „redpill” nazbyt intensywnie angażują w przypadkowe

kontakty seksualne? Te pytania wydają się intrygującym punktem wyjścia do przyszłych badań.

Największą słabością całego projektu jest jego wyłącznie korelacyjny charakter. Brak badań podłużnych czy eksperymentalnych uniemożliwia formułowanie hipotez przyczynowych lub identyfikację mechanizmów leżących u podstaw obserwowanych związków. Aby postulować, że wsparcie społeczne pełni funkcję czynnika chroniącego przed rozwojem CSBD, należałoby wykazać istnienie takiego mechanizmu – zarówno empirycznie, jak i teoretycznie. Tymczasem w obecnym ujęciu można raczej powiedzieć, że osoby doświadczające większych trudności emocjonalnych i społecznych częściej w sposób problematyczny korzystają z pornografii i ulegają kompulsywnym zachowaniom w sferze seksualnej, nie wiemy jednak, co jest przyczyną czego i czy istnieje jakikolwiek efekt ochronny. Doktorantka zdaje sobie sprawę z tych ograniczeń i pisze o nich kilkakrotnie wprost, szkoda tylko, że po pierwszym sformułowaniu tej refleksji nie zaplanowała dalszych części projektu tak, aby znalazło się tam miejsce na badanie wykraczające poza korelacje.

Konkluzja

Uważam, że praca doktorska Pani mgr Magdaleny Wizły jest projektem rzetelnym i bardzo starannie przygotowanym. Autorka udowodniła, że potrafi samodzielnie planować i realizować projekty badawcze, zna literaturę przedmiotu i potrafi publikować swoje wyniki w bardzo dobrych czasopismach. Projekt posiada istotny walor poznawczy i może być punktem wyjścia do dalszych, bardziej złożonych badań eksperymentalnych i longitudinalnych. Niewątpliwie jest to wartościowy wkład w rozwój psychologii zachowań seksualnych i ich uwarunkowań społecznych. Na uwagę zasługuje także

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

wrażliwość społeczna Autorki oraz gotowość podejmowania tematów trudnych i złożonych, dotyczących intymności, stygmatyzacji oraz zdrowia psychicznego w grupach szczególnie narażonych. Projekt cechuje się wysoką etyką badawczą oraz rzetelnością metodologiczną, a także dobrą znajomością aktualnych standardów publikacyjnych.

Podsumowując, uważam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wszystkie wymogi ustawowe (*art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce*) związane z nadawaniem stopni i tytułów naukowych i wnioskuję o dopuszczenie mgr Magdaleny Wizły do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Magdalena Śmieja

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl